

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ นับวันจะรุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 จนถึงปัจจุบัน เหตุรุนแรงในภาคใต้ลุกลามเข้าถึงอำเภอขนาดใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการค้าและธุรกิจของภาคใต้ อำเภอขนาดใหญ่เป็นประตูผ่านไปยังประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซียและสิงคโปร์ ปัจจัยที่ทำให้มีความเจริญเติบโตรวดเร็วคือ การเป็นศูนย์กลางทางด้านต่างๆ เช่น ธุรกิจการค้า การขนส่ง การสื่อสาร การคมนาคม การศึกษา และการท่องเที่ยว ตัวเมืองหาดใหญ่ประกอบด้วยอาคารบ้านเรือน ร้านค้าพาณิชย์ต่างๆ มากมาย (บริษัท ไทยทัวร์ อินโฟ, 2548) จากความเจริญในด้านต่างๆ ทำให้มีผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาเพื่อประกอบธุรกิจการค้าหรือการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเป้าหมายของการก่อความรุนแรงได้ ดังเช่นผู้ก่อการร้ายทำการลอบวางระเบิด 2 แห่งในเวลาเดียวกัน คือที่สนามบินนานาชาติหาดใหญ่ และห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ ระเบิดทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตรวม 74 ราย บาดเจ็บสาหัส 15 ราย บาดเจ็บปานกลาง 34 ราย บาดเจ็บเล็กน้อย 23 ราย เสียชีวิตที่เกิดเหตุ 1 ราย และเสียชีวิตในโรงพยาบาล 1 ราย (ประชาไท, 2548; ผู้จัดการออนไลน์, 2548; สำนักข่าวไทย, 2548)

จากสถานการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจต่อผู้ประสบภัยเป็นอย่างมาก จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการก่อการร้ายพบว่าเหตุการณ์ก่อการร้ายส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจต่อผู้ประสบภัย ซึ่งการศึกษาของเชลฟ์และฟรีแมน (Shalev & Freeman, 2005) เกี่ยวกับกลุ่มอาการความเครียดหลังจากได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ระเบิด ผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตอันเนื่องมาจากความเครียด นอกจากนี้ การศึกษาของวัตต์ (Watts, 2000) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านจิตใจในผู้ประสบเหตุจากเหตุการณ์ระเบิดพบว่า ผู้ประสบเหตุยังคงมีการฝันร้ายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานถึง 55 ปีแล้วก็ตาม สอดคล้องกับการศึกษาของไรท์, บินนี่ และคังเกลอร์ (Wright, Binney & Kunkler, 1994) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับประชาชนที่อยู่ห่างจากการระเบิดที่สนามฟุตบอล และมีผู้เสียชีวิตถึง 95 คน พบว่าประชาชนกลุ่มดังกล่าว 22% ของกลุ่มตัวอย่าง มีความทุกข์ทรมานจากอาการผิดปกติทางจิตภายหลังการบาดเจ็บที่เรียกว่า Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) นอกจากนี้การศึกษาของยามาดา และอิซุมิ (Yamada & Izumi, 2002) ศึกษาผลทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นจากผู้รอดชีวิตจากเหตุระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมา และนางาซากิ ระยะเวลาหลังจากเกิดเหตุการณ์เป็นเวลา 20 ปี จากผลการศึกษาพบว่าผู้ประสบเหตุดังกล่าวยังคงมีอาการวิตกกังวลอยู่ และมีความผิดปกติทางด้านร่างกายที่มีสาเหตุมาจากผลกระทบทางด้านจิตใจในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในเมืองในขณะที่เกิดเหตุระเบิดกับผู้ที่ไม่อยู่ในเมือง โดย

อาการผิดปกติที่ปรากฏยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอายุ เพศ และที่อยู่อาศัยด้วย โดยสรุปอาการวิตกกังวล และอาการทางด้านร่างกายอันเนื่องมาจากสาเหตุทางด้านจิตใจยังคงมีเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าเหตุการณ์จะผ่านพ้นไปเป็นเวลา 17-20 ปีแล้วก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อภาวะจิตใจในระยะยาวและปัญหาทางด้านจิตใจที่ปรากฏมีความสัมพันธ์กับอาการทางกายที่ปรากฏ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนอร์ริส, ไฟรด์แมน, วัตสัน, โบนี, ไคเนสและเคนเนย์สตี (Norris, Friedman, Watson, Byrne, Diaz, & Kaniasty, 2002) ศึกษาเกี่ยวกับการก่อการร้ายตั้งแต่ปี ค.ศ.1981-2001 โดยสัมภาษณ์เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายจำนวน 60,000 คน พบว่าผลกระทบหลังจากได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านสุขภาพจิต โดยพบถึงร้อยละ 77 ของกลุ่มตัวอย่าง ปัญหาที่พบได้แก่ ความเครียด ซึมเศร้า ความวิตกกังวล และอาการนอนไม่หลับ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสุขภาพร้อยละ 23 ของกลุ่มตัวอย่าง และพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการหันมาใช้เครื่องดื่มน้ำที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ยานอนหลับ หรือการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การศึกษาของเซลย์ (Selye, 1976) พบว่าครอบครัวในบริบทของผู้ดูแลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิตเพื่อรับหน้าที่ในการดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บ เป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล มีผลทำให้สมาชิกในครอบครัวมีปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการที่ต้องเผชิญกับภาวะความเครียดในบทบาทการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพและหน้าที่ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทำให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและครอบครัว รวมถึงประชาชนทั่วไปรู้สึกสะเทือนใจเมื่อได้เห็นภาพแห่งการสูญเสีย ปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจก่อให้เกิดความเครียดขึ้นได้อย่างรุนแรงและต่อเนื่อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาประสบการณ์การบาดเจ็บจากเหตุระเบิด ซึ่งได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการจัดการกับการบาดเจ็บของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นจริงตามการรับรู้ของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้และให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวให้สามารถอยู่อย่างมีความสุข ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนาบริการสุขภาพให้พร้อมรับกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และเตรียมรับผลกระทบภายหลังสถานการณ์ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้บาดเจ็บ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์การบาดเจ็บของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่
2. เพื่อศึกษาผลกระทบและการช่วยเหลือที่ได้รับของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่

3. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการบาดเจ็บของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่

4. เพื่อศึกษาระบบบริการการช่วยเหลือที่ต้องการของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่

คำถามการวิจัย

1. ผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวมีประสบการณ์การบาดเจ็บจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่เป็นอย่างไร

2. ผลกระทบและการช่วยเหลือที่ได้รับของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่เป็นอย่างไร

3. กระบวนการจัดการการบาดเจ็บและระบบบริการการช่วยเหลือที่ต้องการของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุระเบิดในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่เป็นอย่างไร

นิยามศัพท์

ผู้ได้รับบาดเจ็บ หมายถึง ผู้ได้รับบาดเจ็บที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่และได้ประสบเหตุระเบิดบริเวณท่าอากาศยานหาดใหญ่และห้างคาร์ฟูร์ เมื่อเดือนเมษายน 2548 และได้รับการรักษาในสถานบริการทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในแผนกผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน

ครอบครัว หมายถึงญาติหรือบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงหรืออ้อมในการให้ความช่วยเหลือดูแลแก่ผู้ได้รับบาดเจ็บจากเหตุระเบิดในทุกระยะของการบาดเจ็บ โดยเป็นผู้ที่ไม่รับค่าจ้างตอบแทนและการดูแลนั้นไม่เกี่ยวกับการผูกพันทางวิชาชีพ

ประสบการณ์การบาดเจ็บ หมายถึงเรื่องราวของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บที่ประสบในขณะที่เกิดเหตุและหลังเกิดเหตุจนถึงปัจจุบันในทุกระยะของการบาดเจ็บ โดยครอบคลุมถึงการให้ความหมาย ความรู้สึก ผลกระทบและการช่วยเหลือที่ได้รับ กระบวนการจัดการการบาดเจ็บ และระบบบริการการช่วยเหลือที่ต้องการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุการณ์ระเบิด
2. โรงพยาบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ระเบิด มีแนวทางในการปฏิบัติในการดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวจากเหตุการณ์ระเบิด

3. ผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการตอบสนองความต้องการของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัว ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตสังคม และจิตวิญญาณ โดยสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวผู้ดูแล

4. ผลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่แนวทางในการศึกษาวิจัยขั้นต่อไปเกี่ยวกับการดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวผู้ดูแล บนรากฐานของปรากฏการณ์ที่แท้จริงได้อย่างมีทิศทางที่ชัดเจน